

DUPKA GYÖRGY

„ÉN ISTENEM, A KERESZTET VÁLLAINKRÓL VEDD LE!”

TRAGIKUS SORSÚ KÁRPÁTALJAI GULÁG-ELÍTÉLTEK,
MÁRTÍROK PANTEONJA, 1944–1970

II. rész

„Igazán csak azok halnak meg, akiket elfelednek.”

3.) A IV. UKRÁN FRONT ÍTÉLŐSZÉKEI 1944–1945-BEN

Az NKVD-különítmények, a SZMERS kémelhárítók a 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa és a bosszúálló kárpátaljai kommunisták aktív közreműködésével 1944 novemberében – a katonaköteles magyar férfiak internálása után – megkezdték a menekülést elvető, jóhiszemű polgárok letartóztatását, akik különböző tisztségeket viseltek a Horthy-korszakban.

Majdnem mindegyik meghurcolt személy esetében a vád: tevékeny harc a munkásosztály és a forradalmi mozgalom ellen; részvétel ellenforradalmi szervezkedésben; ellenforradalmi propaganda és szovjetellenes agitáció; a nemzetközi burzsoázia, a hódítókkal való kollaborálás, német és magyar katonai akciók segítése, kémkedés, diverzió, hadifoglyok bújtatása, háborús bűnösség stb. segítése.

A 4. Ukrán Front Ungváron tevékenykedő ítélszékei: a 8. Légideszant Hadsereg Bírósága; a 18. hadsereg 128-as hegyivadász gárdahadosztályának ítélszéke; a 38. hadsereg törvényszéke.

A kárpátaljai patrióták feljelentésében, az elfogatóparancsra történt letartóztatásában, házkutatásban és kihallgatásban, a jegyzőkönyvek és a nyomozati anyagok összeállításában, a büntetőeljárás és más kényszerintézkedés elindításában a 4. Ukrán Front NKVD-csapatái (a 88. Kárpáti Határőr Ezred egységei), a SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnökségének parancsnokai, osztályvezetői, nyomozói, vizsgálói és kihallgatótisztjei vettek részt.

A felsorolt akciók irányítói és végrehajtói: **Kovalcsuk** vezérőrnagy, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnökségének parancsnoka; **Kazancev** őrnagy, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnöksége 1. osztályának vezetője; **Mescserjakov** alezredes, a 4. Ukrán Front SZMERS

Katonai Kémelhárítási Csoportfőnöksége 4. osztályának vezetője; **Vaszilevszkij** gárdaszázados, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítás 1. Gárdahadsereg 4. osztályának munkatársa, vizsgálója; **Gluhov** százados, a 4. Ukrán front SZMERS Katonai Kémelhárítási Parancsnoksága 4. osztályának munkatársa.

A vádiratok előkészítői, felterjesztői között volt **Satrov** igazságügyi alezredes, a 8. Légi Hadsereg katonai ügyésze és **Scsur** igazságügyi őrnagy, a 8. Légi Hadsereg katonai ügyésze.

A szabadságvesztő és a halálos ítéletek, vagyonekbobzás kiszabásában aktívan közreműködött: **Mjasznyikov A.** igazságügyi vezérőrnagy, a 4. Ukrán Front Haditörvényszékének elnöke; **Filonenko A.** igazságügyi gárdaőrnagy, a 8. Légi Hadsereg Haditörvényszékének elnöke.

Az aktákból azt is megtudjuk, hogy a halálos ítéletek jóváhagyásával, a kegyelmi kérvények elbírálásával a Szovjetunió Igazságügyi Népbiztossága, és a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége foglalkozott. Valójában a halálos ítéleteket a 4. Ukrán Front Katonai Tanácsának vezetői hagyták helyben. Az aláírók közt gyakran szerepel **Petrov Ivan** hadseregtábornok és **Novikov** vezérőrnagy, hadseregparancsnok, a 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa tagjának a neve.

A kivégzéseket Ungváron hajtották végre **Limar** őrnagy, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárításának parancsnoka és **Dubrovskij** ezredes, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárításának parancsnokhelyettese irányításával.

3.1.) MAGYAR, NÉMET ÉS RUSZIN VÉRTANÚK

A felsorolt szovjet hadbírók 1944–1945 között az alaptalanul megvádolt 46 ártatlan magyar ember, köztük nők ügyével foglalkoztak, és a lakosságot is megrémisztő, kemény ítéleteket hoztak. Eddig feltárt okmányok, akták alapján a koncepciók pereket levezető vérbírók tizenkét meghozott halálos ítéletből 9 férfit kivégeztek, három főt kegyelemben részesítettek.

1945 január-augusztusa közt halálra ítélt és kivégzett személyek névsora

s/sz	Név	Szül.	Lakhely	Foglalkozás	Kivégzés napja	Rehabilitáltak
1.	BENDA Kálmán	1883	Beregszász	mérnök, felsőházi tag	1945.I.25.	
2.	BENCS Lajos	1905	Huszt	iparos	1945.I.?	
3.	BALOG (Bolyog) Mihály	1882	Beregrákos	gazdálkodó	1945.I.09.	1992

4.	FRANZ József	1908	Beregnagyalmás	gazdálkodó	1945.I.09.	1992
5.	JANUTA Péter	1912	Nagylucska	tanító	1945.I.21.	1992
6.	JÁNOSI Kálmán	1883	Munkács	vegyigyár mestere	1945.I.09.	1992
7.	KATONA Sándor	1911	Munkács	köztisztviselő	1945. VIII.21.	1992
8.	vitész LÉNÁRT Máttyás	1884	Ungvár	közéleti személyiség	1945.I.24. (?)	1970
9.	MUCSICSKA Ivan	1894	Munkács	tanító	1945.I.30.	1992

A 4. Ukrán Front 8. Légideszant Hadseregének Bírósága első halálos ítéletét **Balog (Bolyog) Mihály** beregrákosi gazdálkodó ügyében hozta meg. 1944. december 28-án golyó általi halálra ítélte. 1945. január 9-én kivégezték. 1992-ben rehabilitálták.¹

Azon a napon két honfitársunkat lőtték agyon. Az egyik a munkácsi körzethez tartozó beregnagyalmási **Franz József (Joszif Filippovics)** német nemzetiségű gazdálkodó. A másik, 1945. január 5-én halálra ítélt áldozat a munkácsi **Jánosi Kálmán**, a helyi vegyigyár vezető mestere volt. Őt 1992-ben szintén rehabilitálták.²

Franz József tragikus sorsát a következő levéltári okmányokból ismerhetjük meg. 1944. december 27-én az NKVD-csapatok Vörös Csillaggal Kiténtetett 88. Kárpáti Határőr Ezredének egysége letartóztatta és a SZMERS-tisztek kihallgatták. **Satrov** igazságügyi alezredes a 8. Légi Hadsereg katonai ügyésze a rendelkezésre álló iratok alapján megindította ellene a büntetőeljárást. A tényállás szerint **Franz József** „a községben működő népi milícia képviselőivel szembeni elégedetlenségének adott hangot, és még ugyanazon napon, 1944. 07. 24-én 17:00 órakor, amikor a portája előtt elhaladt a népi milícia képviselője, elővette a házában rejtgetett magyar gyártmányú puskát, és az udvaráról néhányszor rálőtt vele az utóbbira, a terrorista cselekmény azonban tőle független okok miatt nem valósult meg.

Franz ezen kívül a határőr csapatok általi őrizetbe vétele során ellenállást tanúsított, és Makusev vörös katonára ütést mérve tetteleg bántalmazta.

Tekintettel arra, hogy fenti magatartás alkalmas az Oroszországi Szovjet Szövetségi Szocialista Köztársaság Büntető törvénykönyve 19-58-8. sza-

¹ RIZO, I. 2003. 169.

² RIZO, I. 2003. 782.

kaszába ütköző bűncselekmény megállapítására, az Oroszországi Szovjet Szövetségi Szocialista Köztársaság Büntetőeljárás törvénykönyvének 95-96. szakaszai alapján meghoztam az alábbi határozatot:

Franz József (Joszif Filippovics) ellen az Oroszországi Szovjet Szövetségi Szocialista Köztársaság Büntető törvénykönyvének 19-58-8. szakaszába ütköző bűncselekmény miatt büntetőeljárás megindítását...³ rendelte el a 8. Légi Hadsereg katonai ügyésze.

A vizsgálat lefolytatásával **Scsur** igazságügyi őrnagyot, a 8. Légi Hadsereg katonai ügyészét bízta meg, aki 24 órán belül köteles lezárni a vizsgálatot.

A 4. Ukrán Front Haditörvényszéke – **Mjasznyikov** vezérőrnagy elnöklétével – golyó általi halálra ítélte. Az 1944. december 30-án keltezett, és a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének és a Szovjetunió Igazságügyi Népbiztosságának címzett kegyelmi kérvényében büntetésének enyhítését kérte. Itt olvasható indoklása: „*Nem vagyok a Vörös Hadsereg ellensége, a feleségem is orosz, és négy gyermekem van. Részeg voltam, és nem tudtam, mit teszek. Soha többé nem csinálok ilyet. Még egyszer kérem, hogy kegyelmezzenek nekem.*”⁴

A halálraítélt „szigorúan titkos” periratához⁵ csatolták **Filonyenko A.** igazságügyi gárdaőrnagy, a 8. Légi Hadsereg Haditörvényszéke elnökének a tényállást ismertető kísérőlevelét „*a legsúlyosabb ítélethozatalról.*”⁶ 1945. január 3-án a 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa részére az előterjesztést **Mjasznyikov A.** igazságügyi vezérőrnagy, **Izrailjan V.** igazságügyi ezredes, a 4. Ukrán Front Haditörvényszékének elnöke katonai ügyész fogalmazta meg. A periratok alátámasztásával a 8. Légi Hadsereg Haditörvényszéke nevében kérték az Oroszországi SZSZSZK Btk. 19-58-8. szakaszába ütköző bűncselekmény elkövetése miatt kiszabott halálos ítélet jóváhagyását.⁷

³ A Nemzetbiztonsági Szolgálat Kárpátaljai Igazgatóságának Archívuma, F. 7, ügyiratszám: 5449-sz, p. 1 Eredeti. Gépirás

⁴ 1944. december 30-ai ügyirat: A golyó általi halálra ítélt Franz J. P. kegyelmi kérelme. Ukrajna Nemzetbiztonsági Szolgálata Kárpátaljai Megyei Igazgatóságának Archívuma, F. 7, ügyiratszám: 5449-Sz, p. 52. Eredeti, Kézírás (Franz J. kérelme. Egyéb – Gépirás).

⁵ Melléklet okiratai: A 00234-1944. számú ügy periratai, 51 oldal, ítélet-másolat, kegyelmi kérelem.

⁶ 1944. december 31-ei ügyirat: A 8. Légi Hadsereg Haditörvényszéke elnökének kísérőlevele a golyó általi halálra ítélt Franz J. P. büntetőügyének perirataihoz. Ukrajna Nemzetbiztonsági Szolgálata Kárpátaljai Területi Igazgatóságának Archívuma, F. 7, ügyiratszám: 5449, p. 53. Eredeti. Gépirás.

⁷ 1945. január 3-ai ügyirat: A 4. Ukrán Front katonai ügyészének felterjesztése a Front Katonai Tanácsának Franz J. P. golyó általi halálát kimondó ítéletének jóváhagyása tárgyában. Ukrajna Nemzetbiztonsági Szolgálata Kárpátaljai Területi Igazgatóságának Archívuma, F. 7, ügyiratszám: 5449, p. 54. Másolat. Gépirás.

1945. január 4-én a 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa határozatot hozott **Franz József** ellen hozott halálos ítélet jóváhagyásáról, mely „*elrendeli azonnali végrehajtását.*”⁸ A határozatot **Petrov Ivan** hadseregtábornok, **Novikov** vezérőrnagy, a 4. Ukrán Front hadseregparancsnoka, a 4. Ukrán Front Katonai Tanácsának tagja, valamint az igazságügyi százados, a 4. Ukrán Front Haditörvényszékének titkára (olvashatatlan aláírás) írta alá.

Az akta utolsó irata 1945. január 10-én keltezett. Ebben **Mjasznyikov A.** vezérőrnagyot, a 4. Ukrán Front Hadbíróháza elnökét **Franz József** halálos ítéletének végrehajtásáról értesítik. **Dubrovskij** ezredes, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárításának parancsnokhelyettese, **Limar** őrnagy, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárításának parancsnoka a következőket írta: „*Tájékoztatásul közöljük, hogy a Légierő Hadbíróháza 1944. 12. 30-án kelt, Franz Josef Filippovics elítélt halálbüntetését elrendelő ítéletét 1945. január 09-én Ungváron végrehajtották.*”⁹

Franz Józsefet (1908–1945) a rendszerváltozás után, a hatályos Ukrán törvények értelmében 1992-ben rehabilitálták.¹⁰

Bencs Lajos¹¹ (apja Bencs József) huszti iparost a 4. Ukrán Front Hadbíróháza a Szovjetunió Belügyi Népbiztossága 1945. január 11-én kelt 0016. számú parancsa értelmében bűnösnek találta és halálra ítélte. Ugyanezen a napon kegyelmi kérvénnyel fordult a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsához halálos ítélete enyhítése ügyében. Az ítélet végrehajtásáról nincs adatunk.

Olekszij Korszun¹² közlése szerint Bencs Lajos kegyelmi kérvényének¹³ eredeti példánya a büntetőjogi iratok között az N.o K-110270 alatt található, amelyek 1990-ben átkerültek a Vlagyimiri Nemzetbiztonsági Szolgálat Vlagyimiri Területi Igazgatóságának Archívumába (Vlagyimir, Oroszország).

⁸ 1945. január 4-ei ügyirat: A 4. Ukrán Front Katonai Tanácsának határozata a Franz J. P. ellen hozott halálos ítélet jóváhagyásáról. Ukrajna Nemzetbiztonsági Szolgálat Kárpátaljai Területi Igazgatóságának Archívuma, F. 7, ügyiratszám: 5449, p. 55. Másolat. Gépirás.

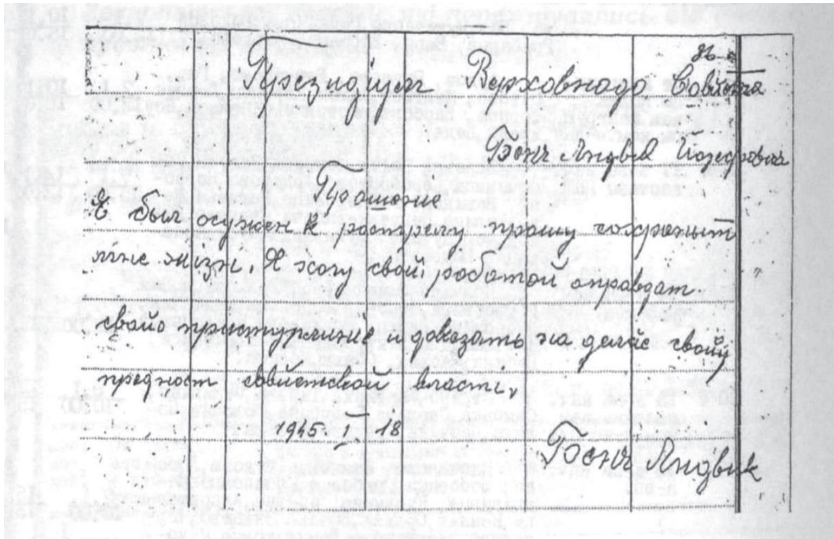
⁹ 1945. január 10-ei ügyirat: a 4. Ukrán Front Hadbíróháza elnökének értesítése Franc J. P. halálos ítéletének végrehajtásáról. Az Ukrán Biztonsági Szolgálat Kárpátalja Területi Igazgatóságának Irattára F. 7, ügyiratszám: 5449, p. 57. Eredeti, Gépirás.

¹⁰ RIZO, I. 2003. 711.

¹¹ Bencs Lajos 1905-ben született, magyar nemzetiségű, a kárpátaljai Huszton élt, magyar állampolgár volt, középfokú végzettséggel rendelkezett. Mielőtt a SZMERS letartóztatta volna, Huszt város kereskedelmi-iparos egyesületének a vezetője volt.

¹² Kiemelés a magyar nyelvre lefordított kéziratból: *A kárpátaljai magyarok és németek internálása és deportálása 1944 és 1955 között. Levéltári iratok és anyagok.* Szerkesztette és összeállította: Olekszij Korszun. Uzshorod (Ungvár), Ukrán Országos Állami Kárpáti Kiadó 2012. 432.

¹³ Történelmi Gyűjtemények Őrzési Központja – Fond 425 p – Opisz 1. Cpr. 10. Ark. 94.

Bencs Lajos kegyelmi kérvényének másolata

A ruszin értelmiség több jeles képviselője közül kegyetlenül meghurcolták a nagylucskai **Januta Péter** tanítót és a munkácsi **Mucsicska Ivan** oktatót. Az előbbit 1945. január 19-én, az utóbbit 1945. január 21-én ítélték halálra. Janutának 1945. január 21-én, Mucsicskának pedig 1945. január 30-án oltották ki az életét. Büncselekmény hiányában őket is 1992-ben rehabilitálták.¹⁴

Az NKVD-SZMERS tisztogatásának első beregszászi áldozata **Benda Kálmán** (Beregszász, 1883. febr. 5. – 1945. jan. 25.) vízügyi főmérnök, az Árvízmentesítő Társulat főmérnöke, Bereg megye közigazgatási és törvényhatósági bizottságának tagja, a Magyar Országgyűlés felsőházának tagja, a Bereg Megyei Kaszinó elnöke volt.

Főhadnagyként harcolt az első világháborúban az orosz és román fronton. Signum Laudis kitüntetést és német II. osztályú Vaskeresztet kapott.

1919-ben a Tanácsköztársaság hatóságai letartóztatták, többedmagával Tiszaújlakra hurcolták. A román megszálló hadsereg szabadította ki.

Ő kezdeményezte még a '30-as években a Vérke szabályozását, és az ő irányítása alatt készült el a várost kettészelő, fehér terméskövel kikövezett folyómeder. A cseh uralom éveiben elnöke volt a Podkarpatská Rusi (azaz Kárpátaljai) Magyar Kultúregyesületnek, a Beregmegyei Kaszinónak, részt vett

¹⁴ RIZO, I. 2003. 782, 516.

a Csehszlovákiában működő Egyesült Magyar Párt munkájában, a Tiszaháti Magyar Fogyasztási Szövetkezet, a Tiszaháti Magyar Bank, a Magyar Internátus Egyesület megszervezésében. Beregszász visszatérése után 1939-ben beválasztották Bereg vármegye közigazgatási és törvényhatósági bizottságába, a megye negyedmagával az Országgyűlés felsőházába delegálta.¹⁵

Benda Kálmánt 62 éves korában, 1944 novemberében tartóztatták le. A 4. Ukrán Front 8. Légi Hadsereg háromtagú rögtönítélő hadbírótsága koholt vádak alapján Ungváron halálra ítélte. 1945. január 25-én lőtték tarkón. Beregszászi házá¹⁶ elkobozták, családja pedig kénytelen volt elhagyni szülővárosát, és Magyarországra menekült.

Nevét felvésték a Szolyvai Emlékparkban 2016. december 7-én felavatott, a magyar felsőházi tagok és képviselők vértanúságát megőrkítő *Emlékkeresztre*. A Beregszászéért Alapítvány (kuratóriumi elnök: **Dalmay Árpád**) tiszteletére 2021. november 19-én emléktáblát állított a beregszászi Európa–Magyar Ház emlékfalán. A tábla bronz domborműve **Lengyel Tibor** kiváló nyíregyházi szobrászművész alkotása.

¹⁵ A Beregszászi Magyar Gimnázium története 1864–1989. Témafelelős: dr. Lator László. Szerkesztette: Benda István, dr. Orosz László. Magyarságkutató Intézet, Budapest, 1990. 224. Tárolt változat: https://kisebbssegkutato.tk.hu/uploads/files/olvasoszoba/magyarsagkutataskonyv-tara/A_beregszaszi_magyar_gimnazium_tortenete.pdf

¹⁶ A beregszásziak a későbbiekben Benda Kálmán házát emléktáblával jelölték meg, ahol kivégzésének időpontja tévesen van feltüntetve.

Az emléktáblát a Szolyvai Emlékparkbizottság nevében Tóth Mihály elnök és Dupka György felelős titkár leplezték le

Az ungvári **vitéz Lénárt Mátyás** közéleti személyiséget az Ung-parti városban székelő katonai törvényszék 1945. január 24-én az USZSZK büntető törvénykönyvének 54-2., 54-4., 54-11., 54-13. cikkelye alapján golyó általi halálra ítélte. 25 évvel halála után a Prikarpatszka katonai körzet ügyészsége rehabilitálta. A hozzátartozók tudomására hozták: téves ítélet alapján végezték ki. Sírja ismeretlen. Nevét a Szolyvai Emlékpark ungvári márványtáblájára felvésték.

A harmadik munkácsi áldozat **Katona Sándor** köztisztviselő. Őt már a 2. világháború befejeződését követő tizenharmadik napon, 1945. május 22-én agyonlövetésre ítélték. Megjegyzem, a halálraítélt 92 gyötrelmes napot töltött az ungvári siralomházban, végül augusztus 21-én kivégezték. A rendszerváltás után, 1992-ben a politikai színezetű vádak alól felmentették és rehabilitálták.¹⁷

3.2.) GYLKOS GOLYÓ HELYETT KEGYELMET KAPTAK

Csak három magyar származású politikai fogoly részesült kegyelemben, illetve a halálos ítéleteket kényszermunkatáborra módosították.

¹⁷ RIZO, I. 2003. 361.

1945 januárjában halálra ítélt, majd kegyelemben részesült személyek névsora

s/sz	Név	Szül.	Lak-hely	Foglalkozás	Kegyelemben részesült	Halálos ítélet módosítása	Rehabilitáltak
1.	MOLNÁR Gábor	1901	Ungvár	köztisztviselő	1945.III.31.	15 év	1964
2.	BELLÁSZ János	1893	Ungvár	közoktatási referens	1945.III.31.	15 év	1964
3.	Dr. KILYÉN Károly	1918	Ikland	Zászlós, hadifogoly	1945.XII.20.	20 év	

Két ungvári, köztük **Molnár Gábor** köztisztviselő és **Bellász János** közoktatási referens egy napon, 1945. március 31-én részesült kegyelemben. Mindkettő esetében a korábbi halálos ítéletet 15 évi Gulág-rabságra módosították. Őket már 1964-ben rehabilitálták.¹⁸

Regénybe illő kalandos élet fűződik az iklandi **dr. Kilyén Károly**¹⁹ magyar zászlós nevéhez. Kőbölkút községnél szovjet fogságba esett, 1945. június 11-én útnak indított vagonból megszökött. Majd a Kárpátokban az ukrán nacionalisták tartották egy ideig fogságban, később elengedték.

Erdély felé tartva kalandos útja Técsőn ért véget, a térséget átfésülő NKVD-egység katonái elfogták és az ungvári börtönbe vitték.

Ungváron a katonai törvényszék 1945. december 10-én az 54. paragrafus (2). pontjai alapján golyó általi halálra ítélte. 1945. december 20-án kegyelmet kapott, a korábbi ítéletet 20 évi kényszermunkára változtatták át. *„Ekkor az Ázsia északkeleti csücskén levő – mára már hírhedt – haláltáborba, Kolimára került. Itt embertelen sors lett osztályrésze, a kötet minden mondata a Szolzenyicin-könyvben (A pokol tornáca...) olvasottakat igazolja. A borzalmak túlélésében csakis erős elhatározása segítette: túl kell élni mindent a hazatérés, a fennmaradás érdekében.”*²⁰ Büntetését többek közt Magadán, Vorkután, Debin környéki aranybányák lágereiben töltötte le. 1954. január 3-án körülményes úton hazajutott Marosvásárhelyre.

¹⁸ RIZO, I. 2003. 581.

¹⁹ Lásd életrajzát: Rózsás János: *Gulag lexikon*. Püski, Budapest, 2000. A továbbiakban: Rózsás, 2000.

²⁰ Idézet a fülszövegből: Máthé Éva-Kilyén Károly: *Fennmaradni! Beszélgetések életről, halálról, örömről, szenvedésről*. Mentor, Marosvásárhely, 1997.

3.3.) AKIKET 10-25 ÉVI GULÁG-RABSÁGRA ÍTÉLTEK

A hadbíróági „forgatókönyvben” háborús bűntett, kémkedés, szovjetellenes tevékenység, szovjetellenes agitáció vádjával 10-15-25 évi kényszermunkára ítélték a kárpátaljai származású magyar honvédeket és a polgári személyeket is.

A huszti születésű **Popovics Kázmér**²¹ magyar honvédet a 8. Légideszant hadsereg katonai törvénszéke 1944. december 28-án 25 év szabadságvesztésre ítélte. „*A magyarországi túlélők közlése szerint Vorkuta 7-es lágerében vele együtt dolgoztak. További sorsa ismeretlen.*” 1994-ben rehabilitálták.²²

Az alsószuhai **Lenkey Miklós**²³ a fronton tábori csendőr volt. Az NKVD az egyik csehországi hadifogolytáborból kiemelte, és a 4. Ukrán Front katonai törvénszéke Ungváron 1949. május 9-én 25 évi javító-nevelő munkátaborban letöltendő szabadságvesztésre ítélte. Szabadulásáig, Magyarországra történő kiadatásáig Szibéria lágereiben raboskodott.

A nagylucskai **Spisák János** gépkocsivezetőt 1944. december 15-én 20 évi szabadságvesztésre ítélték. 1996-ban rehabilitálták.²⁴

A szovjetellenes tevékenység vádjával tíz év feletti Gulág-börtönt szabtak ki **Ágoston János**²⁵ (1898) Nagybocksói közhivatalnoknak; **Henrik János**²⁶ (1904) nagybocksói munkásnak; **Lárj Mihály**²⁷ (-) ötvösfalvai földművesnek; **Papp Gyula**²⁸ (1885) Munkács város egykori főügyésznek; **Tárczy Károly**²⁹ (1883) munkácsi nyugdíjasnak; **Tatinecz Lászlónak**³⁰ (1909), a Kárpátaljai mezőgazdasági kamara munkácsi körzeti titkáranak, tartalékos zászlósnak; **Tar Tamás**³¹ (1910) szernyei pályamesternek; a forgolányi **Tarkanyi József** (1888) nyugdíjas vasutasnak; a munkácsi **Varga Pálnak**³² (1891), a vasúti közlekedés kalauzának; a munkácsi **Nuszer Tibor**³³ (1927) elárusítónak; az ungvári **Demecs Dezső**³⁴ (1913) tanítónak.

²¹ Rózsás, 2000.

²² RIZO, I. 2003. 509, 179.

²³ Rózsás, 2000.

²⁴ RIZO, I. 2003. 763.

²⁵ RIZO, I. 2003. 153.

²⁶ RIZO, I. 2003. 717.

²⁷ Rózsás, 2000.

²⁸ RIZO, I. 2003. 546.

²⁹ RIZO, I. 2003. 667.

³⁰ Rózsás, 2000.

³¹ Rózsás, 2000.

³² RIZO, I. 2003. 226.

³³ RIZO, I. 2003. 529.

³⁴ RIZO, I. 2003. 307.

1945. január 4-én az orosz zsidó családból származó 47 éves **Jevdokija Abramov** ungvári lakost a magyarok, németek javára történő kémkedés vádjával 15 évre ítélték el.

Az Ungváron „*illegális helyzetben tartózkodó*” 20 éves **Vladiko Iriának** szovjetellenes propagandáért 1946. április 24-én a 38. Hadsereg Hadbírósa 20 év szabadságvesztést szabott ki.

Fintor Józsefné Molnár Terézt³⁵ (1928) az NKVD katonai különítménye 1945 novemberében Vasvár közelében tartóztatta le. Egy katonai teherautóval, amelyen már „összegyűjtött” magyar férfiak és nők voltak, az ungvári börtönbe vitték. Ungváron a szovjet katonai törvényszék az 54. paragrafus (14). pontjai alapján 10 évre ítélte. A vád: szovjetellenes agitáció. Büntetését Kolimán (Magadan, Szuszuma) töltötte le.

1953. december 3-án térhetett haza Magyarországra.

A pósházi **Kaincz Margit** sváb-német lakost³⁶ 1946. március 6-án Tyumeny városába többedmagával jóvátételi munkára vitték. Ott a Szovjet Hadsereg katonai törvényszéke 10 évi javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélte. 1956. január 16-án térhetett haza Magyarországra.

3.4.) AKIK ELLEN A NYOMOZÁST MEGSZÜNTETTÉK, „HALÁLTÁBORBA” IRÁNYÍTOTTÁK

Olyan esetekre is fény derült, amikor a letartóztatott személyek ügyében a nyomozást megszüntették, mégsem nyerték vissza szabadságukat, munkatáborba kerültek.

A4. Ukrán Front SZMERS Kémelhárító Főosztály parancsnoka ilyen határozatot hozott 1945. január 22-én a Tiszakóródról származó, 31 éves **Gábor Ilona** Ungváron élő táncosnő, és a lengyel származású **Tatyinec Emília** munkácsi lakos ügyében, jóvátételi munkára táborba hurcoltatták őket.

Kaincz Borbála (1919) munkácsi német származású lakost a SZMERS nyomozói 1945 tavaszán tartóztatták le, és német kémnek nyilvánították. Mint nem kívánatos személyt, a gorlovkai szénbányába kényszermunkára küldték. 1952 tavaszán szabadult.

Nagy Ferenc (Fegyir Mihajlovics) (Marcelova, Szlovákia, 1912) középiskolai végzettségű, párton kívüli perecsenyi lakost – egy névtelen feljelentés alapján – a vegyipari üzemben tartóztatták le.

³⁵ Rózsás, 2000.

³⁶ Rózsás, 2000.

A levéltárban előkerült akta első irata szerint 1944. december 22-én vették őrizetbe. Az 1. sz. *Jegyzőkönyvből* megállapítható, hogy **Vaszilevszkij** gárdaszázados, a SZMERS Katonai Kémelhárítás 1. Gárdahadseregének vezető vizsgálója állította össze a *Kihallgatási jegyzőkönyvet*. Ebből megtudjuk, hogy **Nagy Ferenc** szegényparaszt családból származik, foglalkozása: hivatalnok, párttagsága: párton kívüli, végzettsége: középfokú, családi állapota: nős, bemondás szerint büntetlen előéletű, családja: felesége, **Bukovszki Etelka Andrejevna**, 27 éves, leánya, Katalin, született 1944-ben, lakhelye: Perecseny, Fő u. 2.).³⁷

Egy bő hónap múltán, 1945. január 16-án fentebb említett vezető vizsgáló a második kihallgatási jegyzőkönyvet is összeállította. Feltűnő, hogy az első kihallgatási jegyzőkönyvben csak egy, a családja iránt érdeklődő kérdés hangzott el, és erre adott válasz olvasható. A második okmányban 10 kérdésre adott választ rögzítettek. A kihallgatás 3 órán át tartott. Ebből idézek:

Kérdés: Mennyi ideig és milyen beosztásban állt ön a magyar csendőrség szolgálatában az 1944. évi időszakban?

Válasz: 1944 augusztusában hadkötelesként mozgósítottak, és Perecsenyben a magyar csendőrséghez soroltak katonaként, ugyanazon év október 24-én megszöktem a csendőrségtől, beálltam a partizáncsaphoz, ahol 1944. október 01-jéig, a Vörös Hadsereg bejöveteleig tartózkodtam.

Kérdés: Mi tartozott a munkaköri kötelességéhez a magyar csendőrségnél 1939-ben teljesített szolgálata során?

Válasz: A magyar csendőrségnél teljesített szolgálatom során 1939-ben, mint csendőr főleg biztonsági feladatokat teljesítettem, azaz ellenőriztem az ismeretlen személyeket, előállítottam azokat a személyeket, akiknek nem voltak irataik. Felügyeltem, hogy a meghatározott időben zárjanak a boltok, kávéházak, vendéglők, vigyáztam arra, hogy a városban ne történjen gyilkosság, lopás, rendbontás. Felügyeltem a város köztisztasági állapotát.

Kérdés: Milyen célból volt köteles ellenőrizni és előállítani az iratokkal nem rendelkező személyeket?

Válasz: A parancsnokom utasítására. Minden csendőr köteles felfigyelni a körzetében megjelenő gyanús vagy magukat igazolni nem tudó személyekre annak érdekében, hogy megelőzze a tolvajok, banditák, kémek és más bűnös szándékú egyének beszivárgását.

³⁷ 1944. december 22-ei ügýirat: Az őrizetbe vett Nagy F. M.107 perecsenyi lakos kihallgatási jegyzőkönyve. Ukrajna Nemzetbiztonsági Szolgálata Kárpátaljai Területi Igazgatóságának Archívuma, F. 7, ügýiratszám: 1845, p. 15-16. Eredeti. Gépirás.

Kérdés: *Az ilyen egyének felderítése céljából a csendőröknek titkos ügynökökkel kellett rendelkezniük?*

Válasz: *Igen, minden csendőrnek kellett legyenek bizalmas emberei (ügynökei) a lakosság körében, akik titokban jelentették neki, mi történik a városban, és a gyanús személyekről is informáltak.*

Kérdés: *Önnek is voltak bizalmasai, vagyis titkos ügynökei?*

Válasz: *Nem, nekem személyesen nem voltak titkos ügynökeim, mivel engem a magyar csendőrség próbaidőre alkalmazott, és gyakorlatilag összesen 6 hónapig dolgoztam ott, és ez alatt az idő alatt is sokat betegeskedtem. Ügynökei különben is a magasabb beosztású csendőröknek voltak, akik már több éve szolgáltak a csendőrségnél, és megbízhatónak minősültek.*

Kérdés: *Mi tartozott munkaköri feladataihoz a csendőrségnél 1944-ben folytatott szolgálata során?*

Válasz: *1944 augusztusában a csendőrségnél sorkatonaként teljesíttem szolgálatot, és azt tettem, amit parancsba kaptam, vagyis a csendőrökkel együtt járőröztem a városban, ügyeltem az elsötétítésre, hogy este 8 után a lakosság betartsa a kijárási tilalmat, igazoltattam valamennyi 8 óra után az utcán tartózkodó személyt.*

Kérdés: *Feladatát képezte a csendőrségnek a partizánok, szovjet felderítők, illetve ejtőernyősök elleni harc?*

Válasz: *Igen, a csendőrség feladatai közé tartozott a partizánokkal és a szovjet ejtőernyősökkel folytatandó harc, és mivel az én csendőrségi szolgálatom idején, 1944 augusztusában, az erdőkben már nagyon sok partizán volt, Perecsenyben viszont mindössze csak 10 csendőr, nem harcoltunk a partizánokkal és ejtőernyősökkel, csak ügyeltünk a rendre és figyeltük a városban felbukkanó idegeneket és gyanús személyeket. (...)”³⁸*

Vaszilevszkij százados Kihallgatási jegyzőkönyveinek tényanyaga ismeretében **Kovalcsuk** vezérőrnagy, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnökségének parancsnoka bűncselekmény hiányában 1945. január 22-én „Nyomozást megszüntető határozatot” hozott. A szovjetellenes kémkedés vádját nem tudták rábizonyítani. Ezt a döntését azzal indokolta, hogy Nagy bíróság elé állításához a katonai törvényszék nem rendelkezik kellő megalapozottságú gyanúval, az Oroszországi SZSZSZK Büntető eljárása alapján meghozta az alábbi *Határozatot*: „A Nagy Fjodor Mihajlovics ellen indított

³⁸ 1945. január 16-ai ügyirat: Nagy F. M. perecsenyi lakos kihallgatási jegyzőkönyve, operatív nyomozati cselekménnyel kapcsolatban. Az Ukrán Nemzetbiztonsági Szolgálat Kárpátaljai Területi Igazgatóságának Archívuma F. 7, ügyiratszám: Sz-1845, p. 23-25.zv. Eredeti, Kézirat.

nyomozást megszüntetem, az ellene alkalmazott kényszerintézkedést hatályon kívül helyezem, és nevezett szabadlábra helyezését és hadifogolytáborba irányítását rendelem el. A jelen határozat másolatát kapja: a 4. Ukrán Front katonai ügyésze. Vaszilevszkij százados, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnöksége 4. osztályának munkatársa. Jövähagyta: Kazancev őrnagy, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnöksége 1. osztályának vezetője, Mescserjakov alezredes, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnöksége 4. osztályának vezetője.”³⁹

1945. január 21-én kiadott határozata alapján az NKVD a jenakijevói munkatáborba internálta. További sorsa ismeretlen. 1992-ben **Nagy Ferencet** rehabilitálták.⁴⁰

Figyelemre méltó ügyirat szereplőjeként ismertük meg **Siska István** (Munkács, 1900) ungvári ügyvédet, a *Kárpáti Híradó* és a *Kárpátaljai Közlöny* letartóztatott laptulajdonosát, akit a „magyar propagandaszervek tevékenységében való részvétele” tárgyában Tolcacsov főhadnagy, a SZMERS Katonai Kémelhárítás operatív megbízottja 1944. november 11-én kihallgatott **Szabó** tolmács közreműködésével. Bemondás alapján büntetlen előéletű, nős, lakhelye: Ungvár, Dombalja u. 42.)⁴¹ Részletek a kihallgatási jegyzőkönyvből:

„Kérdés: Mondja el életrajzát!

Válasz: 1900-ban születtem Munkácson. Apám szegény munkás volt, 6 osztály elemi iskolát végzett. 1912-ben beirattak a Munkácsi Gimnáziumba, amelyet 1919-ben végeztem el. 1918 márciusában behívtak a magyar hadseregbe, ahol tiszthelyettesként szolgáltam 1918 októberéig. 1919-ben beiratkoztam a Sárospataki Főiskolára (Sátoraljaújhely mellett). Sárospatakon egyidejűleg gyerekeket tanítottam otthon, hogy megkeressem vele a megélhetéshez szükséges pénzt. Miután elvégeztem a főiskola 4 évfolyamát, 1928-ban ugyanabban a községben Dr. Horovicz Gyula Ügyvédi Irodájában helyezkedtem el ügyvéd-

³⁹ 1945. január 22-ei ügyirat: a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnöksége vezető nyomozójának határozata a Nagy F. M. ellen folytatott nyomozás megszüntetéséről és nevezettnek hadifogolytáborba való irányításáról. Ukrajna Állambiztonsági Szolgálat Kárpátaljai Területi Igazgatóságának Archívuma, F. 7, ügyiratszám: 1845, p. 39. Eredeti. Gépirás

⁴⁰ RIZO, I. 2003. 528.

⁴¹ Dombalja utca – jelenleg Pidhirna utca. Itt a helységneveket továbbra is a jelenlegi közigazgatási felosztás szerint tüntetjük fel. Siska István (Sztepan Vasziljovics) (Munkács, 1900) Ungváron élt tiszttviselő, a *Kárpáti Híradó* és a *Kárpátaljai Közlöny* kiadója. Egyike a magyar „ideológiai” szervek hivatalnokainak, akit a SZMERS Katonai Kémelhárítás letartóztatott. A SZMERS nyomozói 1945. január 21-én az ellene indított büntetőügyet megszüntették, őt pedig hadifogolytáborba internálták. 1991-ben rehabilitálták. RIZO, I. 2003. 756.

bojtárként, ahol 4 évig dolgoztam. 1928-ban Sárospatakon megházasodtam, és ügyvédként folytattam munkámat 1939-ig. 1939-ben átköltöztem Ungvárra, ahol jelenleg is lakom. Ungváron hivatásos megyei ügyvédként dolgozom. A magyar hadseregben hadnagyi rendfokozatom van.

Kérdés: Ön a Kárpáti Híradó újság tulajdonosa?

Válasz: *Igen, én vagyok a Kárpáti Híradó újság tulajdonosa és a Kárpátaljai Közlönynek is, ami csupán platform.*

Kérdés: És ki ezeknek az újságoknak a valódi tulajdonosa?

Válasz: *A valódi tulajdonosuk a kormányzói biztos, vagyis ezek állami folyóiratok.*

Kérdés: Ha nem ön a tulajdonosuk, miért jegyezte az újságot tulajdonosként?

Válasz: *A magyar törvénykönyv szerint a kormányzói biztos, mint miniszter, nem jegyezhetett újságot, ezért Kozma Miklós kormányzói biztos ajánlotta fel nekem, hogy jegyezzem az újságot. (...)*

Kérdés: Ön melyik pártnak volt tagja?

Válasz: *Egyik pártnak sem voltam tagja. (...)*

Kérdés: Mondja el, milyen tevékenységet folytatott a Kémelhárító Osztályon?

Válasz: *A Kémelhárító Osztály tevékenységében nem volt semmilyen részem (...)*

Kérdés: Az ön Kárpáti Híradó című újságja nap mint nap nyilvánvalóan szovjetellenes cikkeket jelentetett meg. Elismeri ezzel kapcsolatos bűnösségét?

Válasz: *Nem ismerem el bűnösségemet, mivel az újságnak Sajtos Gyula volt a főszerkesztője, neki is kell viselnie a felelősséget.⁴²*

A laptulajdonos ellen lefolytatott nyomozati anyagot **Gluhov** százados, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Parancsnoksága 4. osztályának munkatársa állította össze. A nyomozást megszüntető határozatot **Kovalcsuk** vezérőrnagynak, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnökségének parancsnokának jóváhagyásra megküldte. Jóváhagyta: **Kazancev** őrnagy, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnöksége 1. osztályának vezetője és **Mescserjakov** alezredes, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnöksége 4. osztályának vezetője. A 913. számon indított büntetőügyben folytatott nyomozás során az alábbi tényállás került megállapításra:

⁴²1944. november 11-ei ügyirat: Siska Sz. V. ungvári lakos kihallgatási jegyzőkönyve a magyar propagandaszervek tevékenységében való részvétele tárgyában. Ukrajna Biztonsági Szolgálat Kárpátaljai Megyei Igazgatóságának Archívuma, F. 7, ügyiratszám: 1836, p. 27-29, Eredeti, Kézirat

A Kárpáti Híradó 1924–1944 között heti három alkalommal, szerdán, pénteken és vasárnap jelent meg. A szerkesztőség kezdetben Munkácson volt, majd 1925 elejétől Ungváron is működtek szerkesztőségi irodát.

Forrás: https://adt.arcanum.com/hu/view/Beregszasz_KarpatiHirado_1944_04/

„Sisko⁴³ Sz. V. az Oroszországi SZSZSZK Btk. 58. szakaszának (3) bekezdésébe ütköző cselekmény miatt tartóztatták le. A nyomozás anyagai alapján megállapítható, hogy Sisko 1941 júliusától 1944. október 27-ig a Kárpáti Hírmondó újság kiadójaként tevékenykedett, amely Kárpátontúli Ukrajnában a kormány sajtóorgánusaként működött, és Ungváron adták ki. A Kárpáti Híradóban jelentek meg a Szovjetunió, Anglia és Amerika ellen irányuló rágalmazó cikkek. Az újság kiadásának költségeit a kormányzói biztos által szolgáltatott eszközök fedezték, amelyeknek az újság szerkesztői általi felhasználását Sisko felügyelte. Sisko tollából több cikk jelent meg az újságban, amelyek igazolták Kárpátontúli Ukrajnának a magyar csapatok általi megszállását, és azt bizonygatták, hogy az ukránoknak és magyaroknak, úgymond, közösek az érdekeik. 1939-ben, Kárpátontúli Ukrajna a magyar csapatok általi megszállását követően, Siskót Magyarország Igazságügyi Minisztériuma kinevezte jogi referensnek Kárpátontúli Ukrajna Allami Bankjába. Sisko kémelhárítási szervekkel való kapcsolatára vagy fasiszta párttagságára utaló adat nem merült fel. Nevezett, mint magas rangú magyar tisztviselő, táborba irányítandó, ezért, az Oroszországi SZSZSZK Be. 204. szakasza alapján meghoztam az alábbi Határozatot:

⁴³ Siska István (az ügyiratban Sisko Sztefan Vaszilevics).

A Sisko Sz. V. ellen indított büntetőügyben a nyomozást megszüntetem, és nevezett hadifogolytáborba irányítani rendelem.”⁴⁴

Szosznovij százados, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Parancsnoksága 4. osztályának 1. alosztályának nyomozója, 1945. január 24-én gyanúsítottként kihallgatta **Steficki Miklóst** (Nyikolaj Ivanovics, (Munkács, 1910)⁴⁵ munkácsváraaljai lakost, egykori poroskői tisztviselőt, aki ellen a magyar titkosszolgálatokkal való együttműködésével kapcsolatban indítottak eljárást. A kihallgatás során azt vallotta, hogy nem állt kapcsolatban a helyi csendőrpáncsnoksággal, nem vett részt vett a partizánok ellen végrehajtott razziákban.⁴⁶ 1945. január 25-én **Szosznovij** százados bizonyítékok hiányában felfüggesztette a további kihallgatásokat. Mint írja: „*Steficki N. I. ellen indított büntetőeljárást megszüntetem, és a Szovjetunió Belügyi Népbiztonságának 135. parancsa alapján Steficki Nyikolaj Ivanovicsot NKVD-táborba záratni rendelem.*”⁴⁷ **Kovalcsuk** vezérőrnagy, a 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnökségének parancsnoka a határozatot jóváhagyta.

Úgy tűnik, Steficki életét, függetlenül a tanúvallomásoktól, kizárólag az mentette meg, hogy határozottan tagadta a magyar titkosszolgálatokkal való kapcsolatát. További tábori sorsa máig ismeretlen.

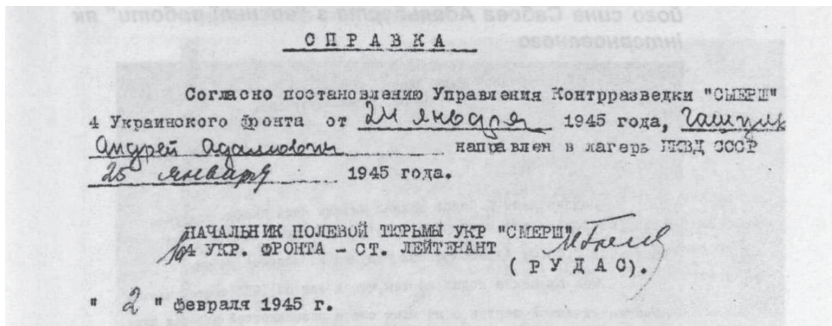
A levéltárból előkerült egy 1945. február 2-án keltezett irat, amely szerint egy számunkra ismeretlen **Gasul Andrást** (Andrej Adamovics) 1945. január 25-én NKVD-táborba irányítanak. Valószínű, hogy ő is Jenakijevóba került. Az igazolást **Rudasz** főhadnagy, a 4. Ukrán Fronthoz tartozó SZMERS Frontcsapatok Kémelhárítási Csoportfőnöksége parancsnoka látta el kézjegyével.

⁴⁴ 141. sz. ügyirat: 1945. január 22. – 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnökségének határozata a Siska Sz. V. ellen folytatott nyomozás megszüntetéséről és nevezettnek hadifogolytáborba való irányításáról Ukrajna Állambiztonsági Szolgálat Kárpátaljai Területi Igazgatóságának Archívuma, F. 7, ügyiratszám: 1836, p. 52-54. Eredeti. Gépirás.

⁴⁵ Steficki Miklós (Steficka Mikola Ivanovics) (Munkács, 1910) poroskői (Perecsenyi járás, Kárpátalja) lakos volt, tisztviselőként dolgozott. A SZMERS Nyomozati parancsnokságának 1945. január 25-i határozata alapján kerül táborba. 1991-ben rehabilitálták. RIZO, I. 2003. 768.

⁴⁶ 1945. január 24-ei ügyirat: Steficki M. I. munkácsváraaljai lakos kihallgatási jegyzőkönyve a magyar titkosszolgálatokkal való együttműködésével kapcsolatban indított eljárásban. Ukrajna Állambiztonsági Szolgálat Kárpátaljai Területi Igazgatóságának Archívuma, F. 7, ügyiratszám: 1838, p. 53-53zv. Eredeti. Gépirás

⁴⁷1945. január 25-ei ügyirat. – 4. Ukrán Front SZMERS Katonai Kémelhárítási Csoportfőnökségének határozata Steficki M. I. NKVD-táborba való irányításáról. Ukrajna Állambiztonsági Szolgálat Kárpátaljai Területi Igazgatóságának Archívuma, F. 7, ügyiratszám: 1838, p. 54-55. Eredeti. Gépirás.

Igazolás Gasul András NKVD-táborba küldéséről. Forrás: O. M. Korszun magángyűjteménye. Eredeti, gépírt szöveg.

A fentebb ismertetett „magas rangú magyar tisztviselők” ellen a nyomozást a Szovjetunió Belügyi Népbizottságának 1945. január 11-én kelt, 0016. számú parancsára való tekintettel szüntették meg. Az ilyen büntetőügyek szereplőit speciális NKVD-táborokba zárták. Ilyen volt a Donyec-medencei Jenakijevóban található haláltábor. Ide került a SZMERS által letartóztatott kárpátaljai értelmiségiek többsége, számuk mintegy 3 ezer főre tehető. A büntetőtábor megpróbáltatásait kevesen élték túl.

(Folytatjuk)